

4. Модель «Барнахус»: загальна характеристика і впровадження в Україні. UNICEF. *UNICEF, for every child*. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/documents/model-barnahus-implementation-ukraine>

5. Homepage | Children's Commissioner for England. *Children's Commissioner for England*. URL: <https://www.childrenscommissioner.gov.uk/>.

Корзун Андрій Сергійович,

старший слідчий в особливо важливих справах управління документування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту Головного слідчого управління Національної поліції України, доктор філософії права

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Повномасштабне вторгнення російської федерації проти України супроводжується систематичними порушеннями міжнародного гуманітарного права. Напади на цивільні об'єкти, насильство проти цивільного населення, примусові роботи, розграбування культурних та історичних цінностей, застосування заборонених засобів і методів ведення війни – ці та інші діяння складають реальний зміст воєнних злочинів, які щоденно фіксуються на території України. Відповідальність за них передбачена статтею 438 КК України [1].

Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів є системою наукових, організаційних і технічних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення, фіксацію, дослідження та процесуальне закріплення доказів, що підтверджують факти порушення законів і звичаїв війни [2]. Ці злочини вирізняються масовістю, прихованим характером, значним обсягом завданих руйнувань і складнощами доступу до місця їх учинення, що вимагає адаптації криміналістичних підходів і впровадження спеціальних технологій збирання доказів.

По-перше, криміналістичне забезпечення вимагає спеціальної організації огляду місця події на деокупованих територіях, оскільки такі локації можуть бути замінованими,

частково зруйнованими або залишатися під ризиком повторних атак. Тому огляд здійснюється лише після попереднього розмінування та забезпечення безпеки саперами, із використанням засобів геоприв'язки, безпілотних літальних апаратів, відеофіксації та 3D-сканування. Ці технології дозволяють відтворити ситуацію на місці злочину навіть за умов подальших руйнувань чи неможливості повторного доступу. Особливу увагу приділяють слідам вибухів, траєкторіям влучання, залишкам боеприпасів, слідам перебування військових підрозділів, що важливо для ідентифікації типу зброї та конкретного військового формування.

По-друге, важливою складовою є фіксація обставин подій за участю потерпілих і свідків, значна частина яких зазнала катувань, незаконного утримання, сексуального насильства чи обстрілів об'єктів цивільної інфраструктури. Криміналістична тактика допиту у таких умовах передбачає елемент психологічної підтримки, уникнення вторинної травматизації та застосування методик когнітивного інтерв'ю [3]. Значна роль належить мультимедійному фіксуванню свідчень, що дозволяє зберегти первинну інформацію у незмінному вигляді та полегшує міжнародне співробітництво, зокрема передачу матеріалів до Міжнародного кримінального суду.

По-третє, розслідування воєнних злочинів вимагає активного залучення сучасних видів криміналістичних експертиз, серед яких ключове значення мають судово-медичні, балістичні, трасологічні, вибухотехнічні, ґрунтознавчі, психологічні та молекулярно-генетичні (ДНК) дослідження. Робота експертів ускладнюється тим, що злочини здебільшого відбувалися в умовах активних бойових дій, коли тіла загиблих можуть бути спотвореними, а місце події – хаотично зруйнованим. ДНК-ідентифікація стає ключовим інструментом при встановленні осіб жертв масових страт, катувань чи обстрілів. Балістичні та вибухотехнічні дослідження дозволяють прив'язати конкретні типи ракет і артилерійських систем до російських військових частин, що формує ланцюг доказів щодо конкретних командирів і виконавців.

Особливим елементом криміналістичного забезпечення є інтеграція відкритих джерел (OSINT) та цифрових доказів. Воєнні злочини часто супроводжуються фото- й відеофіксацією, публікаціями у соціальних мережах, супутниковими знімками, перехопленнями переговорів військових. OSINT дозволяє

встановлювати час і місце події, зіставляти дії військових із наслідками на місці злочину, локалізувати техніку та маршрути переміщення підрозділів. Цифрові докази підлягають спеціальній криміналістичній обробці для підтвердження їх автентичності та неперервності ланцюга зберігання (chain of custody) [4].

Четвертим важливим компонентом є криміналістичний аналіз документів командування та системи підпорядкування, який дозволяє встановити відповідальність командирів за віддані накази та невжиття заходів щодо запобігання злочинам підлеглих [5]. Це включає дослідження військових журналів, радіопереговорів, металевих бирок, маркувань техніки, службової документації та вилучених носіїв інформації. Такі дані є ключовими для доведення складу воєнного злочину відповідно до принципу командної відповідальності.

Важливою складовою процесу розслідування є міжнародне співробітництво. Доказову базу часто формують спільно з міжнародними слідчими групами, структурами ООН, представниками Міжнародного кримінального суду, Європолу та інших організацій. Тому криміналістичні процедури мають відповідати загально визнаним міжнародним стандартам, включно з вимогами Стамбульського протоколу щодо документування катувань і жорстокого поводження, Римського статуту [5] та процедур МКС щодо прийнятності доказів.

Отже, криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів — це комплексна діяльність, що поєднує сучасні технології, спеціальні методики документування, психологічно орієнтовані тактичні прийоми та міжнародні стандарти фіксації доказів. Від якості криміналістичної роботи та належного документування доказів, залежить можливість притягнення винних до відповідальності, відновлення справедливості для потерпілих та формування доказової бази не лише у національних судах, а й у провадженнях Міжнародного кримінального суду чи інших міжнародних юрисдикцій. Умови воєнного конфлікту вимагають постійного вдосконалення криміналістичних методик, підготовки фахівців та створення спеціалізованих механізмів реагування на масові та системні злочини проти цивільного населення.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. No 2341-III (ред. від 11 січ. 2019 р.) : [Електронний ресурс]. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Female Red Cross and Red Crescent Movement, 1949. *Geneva Conventions of 12 August 1949* URL: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/red-cross-crescent-movement/geneva-conventions-1949-eng.pdf>

3. Основи судової експертизи: навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л.М. Головченко, А.І. Лозовий, Е.Б. Сімакова-Єфремян та ін. Х.: Право, 2016. 928 с.

4. Гаврилюк Л.В, Бурлака В.В., Пелехатий В.Т. Особливості огляду цифрових матеріалів з відкритих джерел мережі «інтернет» за протоколом Берклі». *Наука і правоохоронна*, 2(64) 2024. С. 238-248. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c3ab72a4-35df-4dec-9a4b-ff05da58a567/content>

5. International Criminal Court, 1998. *Rome Statute of the International Criminal Court* URL: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>

Кофанова Олена Сергіївна,

доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

**ПОВНОСПЕКТРАЛЬНІ СИСТЕМИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ FSIS
У КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МОЖЛИВОСТІ,
ПЕРЕВАГИ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ**

Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, спричинила безпрецедентну кількість злочинів проти цивільного населення, об'єктів критичної інфраструктури та культурної спадщини. Починаючи з 2022 року правоохоронні органи, військові експерти, мобільні слідчо-оперативні групи та міжнародні місії працюють у надзвичайно складних умовах – під час обстрілів, у зруйнованих містах, на місцях масових убивств та катувань. За таких обставин зростає значення технологій, які забезпечують швидке, точне та неінвазивне документування доказів.